

Fébert Zsófia

OKTATÁS – KUTATÁS – KULTÚRA

Education – Research – Culture

2008. december 2-án Pécsen az ETHOSZ Egyesület rendezésében *Oktatás – kutatás – kultúra* címmel konferenciát rendeztek. Az eseménynek az UNESCO által a világörökség részévé nyilvánított Cella Septichora, azaz a pécsi ókeresztény sírkamra szolgált helyszínül. E csodálatos kultúrtörténeti emlékhely páratlan élménnyel gazdagította a konferenciát.

A Bertók Rózsa (a Pécsi Tudományegyetem Filozófia Tanszékének egyetemi docense, az ETHOSZ Egyesület elnöke) által megnyitott konferencia három tematikus egységből állt. Először a 2008 májusában megrendezett *III. Szaketikák* konferencia előadásainak anyagából szerkesztett tanulmánykötet bemutatására került sor, majd nemzetközi szakemberek közreműködésével előadások hangzottak el napjaink oktatási kérdéseit érintő problémákról. A napot a Barcsi Tamás és Szabó Gábor által szerkesztett *68 kísértése* című könyv pécsi sajtóbejelentője zárta.

A frissen (2008. december 1-jén) megjelent *Tolerancia?! Kirekesztés – megtűrés – befogadás* című kötetet S. Szabó Péter, a Zsigmond Király Főiskola professzora ismertette. A tolerancia kérdéskörét boncolgató *III. Szaketikák* konferencia előadói között szerepeltek kutatók, szakemberek, oktatók a jogtudomány, az egészségügy, a társadalomtudományok, az irodalomtudomány, a történettudomány, a neveléstudomány területéről, valamint gyakorló előadók, tanárok és művészek egyaránt. Az előadásokból készült kötetben három téma köré csoportosították a tanulmányok írott változatát a szerzők: I. *A tolerancia fogalma, értelmezése, kutatása*; II. *Jog – gazdaság – medicina*; III. *Történelem – identitás – művészet*. Az egyes írások segítségével az olvasó választ nyerhet arra a kérdésre, hogy milyen eszmetörténeti folyamatok vezettek a tolerancia fogalmkörének jelenlegi értelmezéséhez, hogy milyen kapcsolódási pontok vannak az egyes témák és a tolerancia jelensége között. Útmutatót ad továbbá ahhoz, hogy milyen fogalmakat kell tisztáznunk a tolerancia pontos értelmezéséhez, értéséhez és definiálásához. Betekintést ad a jog, a gazdaság és a medicina területén megjelenő tolerancia kérdéskörébe, valamint a történelmi és irodalmi példák segítségével árnyalja ismereteinket a témában.

A kötet fontos kérdései, és az ezeket tárgyaló tanulmányok sorra vétele mellett S. Szabó Péter a hallgatóságban jelen lévő szerzőket is megszólaltatta: így hallhattunk néhány szót V. Gilbert Edittől arról, hogy az identitás, homoszexu-

alítás, humánkísérletek, megcsalás kapcsán körvonalazható problémák miként adnak terepet a tolerancia fogalmának és jelenségének vizsgálatához, illetve Tigyi Zoltánné Pusztafalvi Henriette-től, aki a neveléstörténet összefüggésében beszélt a tolerancia és a környezeti nevelés kapcsolatáról.

Nagy érdeklődésre számot tartó előadás volt Hantó Zsuzsáé, akinek tanulmánya a magyar történelem olyan fájdalmas mozzanatát tárgyalja, mely még ma is élő sebeket tép fel. Az 1944-es, valamint az 1950–53-as deportálások áldozatainak hozzátartozóin, illetve leszármazottain kívül még ma is sok túlélő tud számot adni az átélt borzalmakról. Továbbá a hallgatóságban is bizonyára akadtak olyanok, akik a rövid történelmi távlat, illetve a „feldolgozatlanság” (mint társadalmi jelenség) miatt csupán hiányos ismeretekre tehettek szert erről a korszakról és ezekről az eseményekről. Ezáltal az előadás megvalósította a konferencia célját is, mert párbeszédet kezdeményezett az egyes generációk, illetve a különböző szakterületek között; s lehetőséget biztosított a tapasztalatok cseréjére. A hallgatóság soraiban helyet foglaló egyetemi hallgatók, akik a közeljövőben kezdik pályájukat, „mankót” kaphattak a saját kritikai szemléletük kialakításához.

A nap középső egységét képezte az *Oktatás, kutatás, kultúra* problémakörét tárgyaló előadások sorozata. A sort Trautmann László, a Budapesti Corvinus Egyetem Közgazdaságtudományi Karának dékánja nyitotta *Oktatás–kutatás–gazdaság* című előadásával. Aktuális problémákat vetett fel, ugyanis az oktatás, a kutatás és a gazdaság egymáshoz való viszonyát, kapcsolódási pontjait és egymást meghatározó elemeit vizsgálta a válság fogalmának szemléletén keresztül. Kitért arra, hogy a gazdasági téren tapasztalható problémák és nehézségek miként jelentkeznek az élet egyéb területein.

Ezt követően Bertók Rózsa *Nemzetgazdák és nevelők* című előadása a magyar felvilágosodás korába kalauzolta a hallgatókat, abba a periódusba, amikor nyugati mintára gyakorlókertes iskolákat alapítottak. Fontos megemlíteni Tessedik Sámuel, illetve Festetics György nevét. Tessedik Sámuel evangélikus lelkész ugyanis 1780-ban a Szarvason kapott 45 holdnyi területen mintagazdaságot hozott létre. Gróf Festetics György pedig 1797 folyamán – „a hazai gazdálkodás célszerű előmozdítása” érdekében – keszthelyi birtokán saját költségén Georgicon néven gazdasági iskolát alapított. Ebben az időszakban a lelkészek és a gazdák példamutatása kapcsán összefüggésbe került a gyakorlati tudás, az iskolai képzés, a vallási engedékenység és szorgalom az elméleti felkészültséggel. Egy rövid időre volt esély arra, hogy az iskolákkal átjárhatóvá váljon a társadalom, függetlenedjen a nemzeti kisebbségi, vallási hovatartozásbeli problémáktól, amennyiben a protestánsok nyitottak voltak az iskoláikat bárki számára elérhetővé tenni. Továbbá előadásában kitért Fényes Elek, Erdélyi Sándor, Thear Albert és Skarlec Miklós tevékenységére, akik szintén sokat tettek a fenti ügyért, és akikről sajnálatos módon hajlamos megfeledkezni az utókor. Bertók

Rózsa előadásával kívánta felhívni a figyelmet a nevezett emberek életművére, ezzel tisztelegve tevékenységük előtt.

A két gazdasági tematikájú előadás után Strédl Teréziának, a Selye János Egyetem tanárának az *Integráció/inklúzió, avagy befogadás/elfogadás* című előadását hallgathatta meg az érdeklődő közönség. Előbb a fogalmak tisztázására került sor, melyre – valljuk be – égető szükség van mind egy tudományos konferencia, mind egy megalapozott tanulmány esetén is. Ha ugyanis erről elfelejtkeznénk, már-már követhetetlen félreecsúszások torzíthatnák el az értekezéseket és a beszélgetéseket. A toleranciának különböző formái és fokozatai vannak. Beszélhetünk aktív és passzív toleranciáról egyaránt. Az előadás tartalma, ahogy a cím is utal rá, az első kategóriába tartozik. Olyan magatartásformáról szól, amely nem csak megtűri a máságot, hanem integrálja a másikat teljes önazonosságával és máságával együtt. Strédl Terézia kitért arra, hogy miként nyilvánul meg a tolerancia, illetve a hiánya az iskola falai között. Elmondta, hogy egy teljesen átlagos osztály összetétele változatos képet fest a tanulással küszködő, a tehetséges, a tanulásban akadályozott és a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekekről. S mivel a tehetségük kibontakoztatásában nem akadályozott diákok száma a legkevesebb, s jóval többen vannak a különböző hátránnyal bíró növendékek, igazán a szakma mesterének kell lennie annak az osztályfőnöknek, aki az adott osztályból egy jól működő csoportot tud kovácsolni.

A tolerancia fogalmi és gyakorlati kérdéskörének boncolgatása után Németh Boglárka, a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának esztétika-kommunikáció szakos hallgatója tartotta meg előadását *Cigányként büszkén* címmel. A tolerancia, illetve intolerancia kérdéskörét azon kisebbség esetében tárgyalta, melyre a kisebbségen kívüli emberek jelentős hányada a szó hallatán asszociál. Az aktualitás mellett kiemelném a megközelítés módszerét, mely a nem tolerált fél felől közelíti meg a problémát. Arra a kérdésre kereste a választ, hogy miként viszonyulnak a romák saját identitásukhoz. Kitért a roma elnevezés problematikájára, illetve az ezt magyarázó, az adott kisebbség belső ellentéteire. Saját tapasztalatainak segítségével, amelyeket interjúzások során szerzett, olyan jelenségeket tudott példaként hozni, melyek a saját nyelv, kultúra, különösképpen a zene jelenségére koncentráltak. Ezek azok az elemek, amelyek a legnagyobb hatással vannak az önazonosság definiálására, valamint amelyek a leginkább kifejezik egy csoporthoz tartozás tényét.

Az első blokk utolsó előadásában szintén egy, a hagyományostól eltérő megközelítésre láthattunk példát. Pintér András Gábor, a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Karának biológia-környezettan szakos hallgatója az oktatási rendszer problémáira reflektált. *Demokrácia az iskolában – Utópia vagy válasz napjaink nevelési kihívásaira?* című előadásában alternatívát adott a jelen társadalmának kritikai közelítéséhez az iskolán keresztül. Specifikus választ kínált arra a magyar oktatásrendszerben is megjelenő, s a gyakorló tanárok számára is

gyakran felvetődő kérdésre, hogy miként lehet, vagy egyáltalán rá lehet-e kényszeríteni a gyermekeket a tanulásra. A pedagógusok többsége bizonyára szembe-sült azzal a jelenséggel, hogy sokszor „az is kevés, ha az asztalon táncolnak”. Ha egy pályakezdő nem találja meg a megfelelő hangot, a megfelelő hozzáállást, s nincs sem szakmai rátermettsége (bár ezt nem a tanítás során kellene elsajátítania, hiszen minden tanóra, minden egyes perce felelősség az osztályban helyet foglaló gyermekek iránt), sem pedig kitartása, akkor beszélhetünk a „kiégett pályakezdő pedagógus” kategóriájáról. Pintér András előadása ezzel szemben egy másik utat mutat, melyet már a rossz nyelvek sem illethetnek a járatlan jelzővel. A demokratikus iskola létjogosultsága ugyanis, bár az előadás címében még kérdésként szerepel, az előadás végére a hallgatók bizonyos részében is megoldássá érlelődött. Az előadó nemcsak a demokratikus iskola felépítését, működését ismertette, hanem személyes élményeinek köszönhetően hitelesen varázsolt el a hallgatót egy olyan világba, ahol a gyermekek boldogan tanulnak.

Az előadások után lehetőség nyílt a beszélgetésre, a különböző nézőpontok megvitatására. Majd Pauska Mária bensőséges hangú előadása következett *A drámapedagógia gyakorlati tapasztalatairól* címmel, melynek középpontjába a személyiség fejlődését helyezte. Több évtizedes lelkes és kreatív munkájának tapasztalatai alapján a személyes élmények és a nyomukban alakuló önismeret szerepéről beszélt, miközben egy gyors játék által a közönséget is bevonta, így invitálva együttgondolkodásra a jelenlévőket. Rámutatott arra, hogy csupán odafigyelés és empátia által lehetséges egy csoporton belül megtalálni azt a közös hangot, amelyen megértjük egymás szavát, és képesek vagyunk együtt problémákat megoldani. Gondolatait azzal zárta, hogy a közösség ereje az együttes érdekérvényesítésben, az egymásra utaltság kezelésében mutatkozik meg, s ennek a gyermekek (és a felnőttek) szocializációjában elengedhetetlen tényezőnek a fejlesztéséért a drámapedagógiai foglalkozások nagyon sokat képesek tenni. A megoldást és a legsikeresebbnek tűnő módszertant pedig az érdekeltté tétel jelenti, az a módszer, amellyel a diákokat motiválhatjuk, bevonhatjuk az óra menetébe, s amellyel személyes érintettséget éreznek a feldolgozandó téma iránt.

Ezt követően Farkas Szilárd, filozófia szakos középiskolai tanár osztotta meg személyes tapasztalatait, melyeket több kisvárosi iskolában jelentkező kihívások kapcsán szerzett. Előadása szemléletesen az *Etikaoktatás kérdőjelekkel. Jelentés a lövészárokból* címet viselte. Feltehetőleg a magyar oktatásrendszer megoldatlan problémái tehető felelőssé az elénk táruló lehangoló képért. Farkas Szilárd beszélt a kezdő tanárok lelkesedéséről, s arról is, hogy miként alakul át ez lemondássá, fásultsággá. Nem kérdés, hogy változásra van szükség. Régotha kongatják már a szakemberek a vészharangot. Felmerül a kérdés, hogy vajon tényleg ennyire reménytelen a helyzet, vagy csak egy másik megközelítést kellene alkalmazni. Sok akadály nehezíti a mai magyar pedagógus munkáját, de ma már senki sem merné állítani, hogy könnyű mesterség az övé.

Szintén problémáról, sőt a probléma vázolásán túl megoldásról beszélt Bécsi Zsófia középiskolai tanár és a Pécsi Tudományegyetem Filozófia Tanszékének doktorandusz hallgatója *Az iskola küldetése és kudarca* című előadásában. Hangsúlyozta, hogy a tanár feladata, hogy ismerje a saját tárgyát, fel tudja kelteni a gyerekek érdeklődését, s ezt az érdeklődést fenn is tudja tartani, önálló gondolatokra tudjon sarkallni. Ismernie kell a környezetet, a társadalmat, a kihívásokat, melyekre a diákokat hivatott felkészíteni. Felhívta a figyelmet arra, hogy a legnagyobb hiányosságok a diákok korosztályi sajátosságaira vonatkozó ismereteink terén vannak. A gyermekek megismerésének egyik legnagyobb kihívása a kamaszkor. Ha megismernénk a kamaszkort, s megértenénk, akkor bizonyára megoldást találnánk számos problémára. Ameddig azonban erre nem kerül sor, a *változó világ változó értékrendjében* továbbra is csak megrökönyödve fogunk csodálkozni azon, hogy a *változások* korszakát élő gyermek nem logikusan – azaz úgy, ahogy mi elvárnánk – viselkedik és reagál.

Ezt követően Bence Erikának, az újvidéki Bölcsészettudományi Kar docensének előadását hallgathatták meg a jelenlévők *Az irodalom mint alakulástörténeti szövevény – Kutatási és oktatási kérdések* címmel. A XX. század második felében az irodalom létmódjáról és történetéről alkotott elképzelések jelentős változásokon mentek keresztül. Bence Erika előadásában ezeken túllépve azt is a hallgatóság elé tárta, hogy ezek milyen következménnyel járnak. Az új műfelfogások ugyanis felszámolják az irodalomtörténet normáit. Az egyes gondolkodók eredményeinek bemutatása során kitért a műfajok létének, létformájának problematikájára. Az idézett példáknek köszönhetően a hallgatók között azok is lebilincselve hallgathatták az előadást, akik nem irodalmi berkekben mozognak. Az előadás második részében azt tárgyalta, hogy a fent említett változások milyen hatással vannak az iskolai irodalomoktatásra. Ha ugyanis „alakulástörténeti szövevényről” beszélünk, akkor természetesen az irodalomra jellegének is át kell alakulnia. Olyan órának kell lennie, amelynek a diák is aktív részese a tanár mellett, hiszen a saját olvasat létrehozása a cél. Talán a diák olvasatának előtérbe helyezése lehet a válasz az irodalomtanítás nehézségeinek megoldására.

Ezt követően Krajnik Szabolcs informatikus tartotta meg előadását *Multi-média az oktatásban* címmel. Az információs technikák és technológiák jelentőségéről, a napjainkat átható fejlődéséről beszélt, különös tekintettel ennek az oktatásban betöltött szerepére. Az informatika áthatja napjainkat, vívmányai sok tekintetben megkönnyítik életünket. Ahogy az élet valamennyi területén tapasztalhatók és élvezhetők ezek a pozitív hatások, a kibővült lehetőségek, úgy az oktatásügynek is érdeke ezek észrevétele, megismerése és saját rendszerébe történő beépítése. Előadásában kitért a számítástechnika jelentőségére és alapfogalmaira, az új technikák közül az internet adta elérhetőségekre, információk mielőbbi és széles körű megosztására, valamint az interaktivitást szolgáló lehetőségekre. A multimédiás eszközzel szemléltetett előadás hallatán talán sokan

elgondolkodtak azon, hogy vajon miért ózdkodnak a tanárok mindmáig attól, hogy beillesszék az oktatásba a multimédia adta lehetőségeket. Szám adatok nélkül is elég, ha csak arra gondolunk, hogy mennyi időt töltenek a fiatalok a számítógép előtt. Minden pedagógusnak fel kellene tennie magában a következő kérdést: miért nem próbáljuk érdekessé tenni a tanórákat a lehetőségünkre álló eszközökkel?

Az utolsó előadást Ivanović Josip az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar docense tartotta meg *A kisebbségi oktatás problémái Szerbiában* címmel. Az előadó rámutatott arra, hogy a kisebbségek nyelvén folyó oktatás valójában minden ország oktatási rendszerének alrendszerét képezi. Előadásával pontosan ezt az alrendszert (vagyis annak hiányát) világította meg a Szerb Köztársaság oktatási rendszerében. A kisebbségi oktatás alrendszere bizony igen összetett szerkezettel rendelkezik, tekintettel a nagyszámú kisebbségi közösségre, továbbá az egyes kisebbségekhez tartozók számát és területi eloszlását, valamint minden egyes kisebbség kultúrtörténeti hagyatékát, és végül magán a kisebbségi közösségen belül kialakult integráció fokát figyelembe véve, külön hangsúlyt fektetve a hagyományokra. Szerbiában a kisebbségek nyelvén folyó oktatás alapproblémájának számít az a tény, hogy valójában nem létezik egy átfogó kisebbségi oktatási alrendszer, amely tervezne, megvalósítana, követve tanulmányozna, és fejlesztené a kisebbségi oktatást Szerbiában.

A nap záróakkordjaként került sor a *68 kísértése* című kötet bemutatójára. A mű Barcsi Tamásnak, a Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kara oktatójának, valamint a Bölcsészettudományi Kar Filozófia Tanszéke doktorandusz hallgatójának, továbbá Szabó Gábornak, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara docensének, a Zsigmond Király Főiskola oktatójának szerkesztésében jelent meg az *Írások az ellenkultúráról és örökségéről* alcímmel.

A tanulmánykötet 1968 negyvenedik évfordulója alkalmából született, s a szerzők/szerkesztők szándéka szerint olyan hiányt pótol, mely az olvasót hozzásegítheti 1968 igazi megismeréséhez, jelentőségének megértéséhez. '68 ugyanis mind a mai napig parázs viták tárgyát képezi, s ezek a viták sajnos nem mentesek a szélsőséges túlzásoktól. Céljuk nem valamiféle ellenkulturális „enciklopédia” létrehozása volt, hanem egy olyan könyv összeállítása, mely megmutatja 68 különböző arcait. Olyan gyűjtemény született, mely sokféle szempontú (olykor akár provokatív) írásokat tartalmaz.

A könyvről való beszélgetést és egyben bemutatást Ungár Tamás, a Népszabadság munkatársa vezette, és a kötet szerkesztőin kívül Kiss Viktor politológus, a Zsigmond Király Főiskola adjunktusa is részt vett. A beszélgetés során az idei év leginspirálóbb kötetének nevezte a Barcsi–Szabó páros keze alatt megjelent alkotást.

Az egyes tanulmányok, illetve esszék közül érdemes megemlíteni, hogy Daniel Cohn-Bendit írása is szerepel, aki nemcsak megélte a 68-as eseménye-

ket, hanem diákként a francia események meghatározó alakja is volt. Mellette szerepelnek még filozófusok, írók, újságírók, politológusok, történészek is, pl. Vajda Mihály, Weiss János, Tamás Gáspár Miklós, Hegyi Gyula, Szkárosi Endre – felsorolás a teljesség igénye nélkül. Kiss Viktor szavaival élve mindenkinek a polcán ott kell lennie ennek a tanulmánykötetnek, ha lázadni akar, s annak is, aki ezt mégsem óhajtja megtenni.

Összegezve 2008. december 2-ának eseményeit, egy tartalmas, aktuális problémákat tárgyaló konferencián vehettek részt az érdeklődők. Az előadások változatosságának köszönhetően a hallgatóság valamennyi tagja kielégíthette érdeklődését, s maradandó élményekkel távozhatott a nap végén. A szervezők, az előadók és a hallgatóság is minden bizonnyal várakozással tekint a nap eseményeit taglaló kötet megjelenésére.